

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра історії України та археології

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

підготовки бакалавра

галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

спеціальності 014 Середня освіта

предметної спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)

освітньо-професійної програми

Середня освіта. Історія та громадянська освіта

Силабус освітнього компонента «Педагогічна практика» підготовки **бакалавра** галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) за освітньо-професійною програмою Середня освіта. Історія та громадянська освіта.

Розробник:

Денисюк Василь Іванович, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України та археології.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: доц. Карліна О. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри історії України та археології, протокол № 2 від 17 вересня 2025 року.

Завідувач кафедри: проф. Ленартович О. Ю.

I. Опис освітнього компонента

Денна форма здобуття освіти

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	01 Освіта / Педагогіка 014 Середня освіта Предметна спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), Середня освіта. Історія та громадянська освіта Бакалавр	Виробнича педагогічна
Рік навчання	четвертий	Кількість годин/кредитів 240 годин/ 8 кредитів
Семестр	восьмий	
Консультації	16 год.	
Самостійна робота	224 год.	
Форма контролю: залік		

Заочна форма здобуття освіти

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма здобуття освіти	01 Освіта / Педагогіка 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), Середня освіта. Історія та громадянська освіта Бакалавр	Виробнича педагогічна
Рік навчання	п'ятий	Кількість годин/кредитів 240 годин/ 8 кредитів
Семестр	десятий	
Консультації	28 год.	
Самостійна робота	212 год.	
Форма контролю: залік		

II. Інформація про керівника практики

Денисюк Василь Іванович

Науковий ступінь – кандидат історичних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри історії України та археології.

Контактна інформація: номер мобільного телефону – 0663893490,

електронна адреса – denysyuk.vasyl@eenu.edu.ua.

Посилання на розклад <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис практики

1. Анотація практики.

Практична підготовка здобувачів освіти є обов'язковим компонентом професійної підготовки фахівця в галузі 01 Освіта/Педагогіка, що спрямована на закріплення теоретичних знань здобувачів освіти з психолого-педагогічних та фахових освітніх компонентів, отриманих під час навчання, а також практичних умінь та навичок, сформованих під час проходження педагогічної практики у сьомому семестрі. Виробнича педагогічна практика включає самостійне проведення уроків, виховних заходів, індивідуальної роботи зі здобувачами освіти в закладі загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), участь у позаурочних заходах. Здобувачі вищої освіти будуть проходити педагогічну практику в 10–11 класах ЗЗСО.

2. Пререквізити: ОК «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Психологія», «Охорона життя і здоров'я учасників освітнього процесу», «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті», «Педагогіка», «Ознайомлювальна педагогічна практика», «Інклюзивна освіта», «Методика навчання історії та громадянської освіти», «Вступ до спеціальності», «Археологія України», «Історія первісних спільнот та стародавніх цивілізацій Азії та Африки», «Історія історичних знань», «Давня та середньовічна історія України», «Історія Античності», «Історія західноєвропейського середньовіччя», «Історія України нового часу», «Історичне краєзнавство Волині», «Історія країн Західної Європи та Америки нового часу», «Новітня історія України», «Історія Азії та Африки середніх віків та нового часу», «Курсова робота з історії та методики її навчання», «Історія країн Центральної та Східної Європи середніх віків та нового часу», «Сучасна історія країн Західної Європи та Америки», «Сучасна історія країн Центральної та Східної Європи», «Права і свободи людини», «Соціологія особистості», «Основи економічних знань», «Медіаосвіта та медіаграмотність», «Історія громадянського суспільства», «Людина в історії світової культури», «Курсова робота з громадянської освіти та методики її навчання».

Постреквізити: ОК «Становлення та розвиток демократичного суспільства в Україні», «Атестаційний іспит».

3. Мета і завдання освітнього компонента

Метою виробничої педагогічної практики є закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами освіти під час навчання, а також закріплення професійних умінь для прийняття самостійних рішень у конкретних умовах фахової діяльності, що були сформовані раніше.

Завданнями практики є:

- завершити процес формування у здобувачів освіти морально-психологічної і професійної готовності до роботи вчителя ЗЗСО;
- вдосконалювати вміння, навички та компетентностей, необхідних для професії вчителя історії та громадянської освіти, класного керівника;

- поглибити навички спостереження за освітньою діяльністю учителів, здобувачів освіти, аналізувати її;
- сприяти набуттю та вдосконаленню досвіду самостійної творчої професійної педагогічної діяльності, проведенню позакласної роботи в школі, здійсненню інших видів педагогічної діяльності;
- формувати в здобувачів навичок вивчення взаємин в колективі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей, здійснювати індивідуальну роботу;
- формувати системний дослідницький підхід до педагогічної діяльності, оволодіння педагогічною культурою;
- накопичувати досвід творчої педагогічної діяльності.

4. Компетентності. Програмні результати навчання. Soft skills

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та умовами організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства; усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК4. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

Фахові компетентності:

ФК2. Здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання, визначених державними стандартами; добирати і використовувати сучасні ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти.

ФК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності; використовувати цифрові ресурси і технології в освітньому процесі.

ФК5. Здатність добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти.

ФК10. Здатність аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей, здійснювати власний професійний розвиток, інноваційну діяльність, отримувати підтримку колег.

Предметні компетентності:

ПК2. Знання новітніх досліджень в галузі історії та громадянської освіти.

ПК4. Здатність інтегрувати набуті знання з громадянської освіти у самостійну систему, виявляти цінність знань та умінь.

ПК5. Здатність розуміти загальні та спеціальні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, чинники, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот.

ПК7. Знання наукових основ методики навчання історії, громадянської освіти, організації процесу пізнання та виховання здобувачів освіти різних вікових категорій.

ПК8. Здатність системно розуміти основи громадянської освіти, її ціннісні засади, орієнтуватися в системі правових норм України та міжнародного права, аналізувати

взаємозв'язок між правовими, соціальними, політичними та етичними процесами в демократичному суспільстві.

ПК10. Знання нових підходів до шкільної історичної, громадянської освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції.

Результати навчання (РН):

РН1. *Відтворює* основні концепції та принципи педагогіки і психології; *враховує* в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та індивідуальні особливості здобувачів освіти.

РН4. Має ґрунтовні знання з освітньої галузі/предмету, знає ключові та предметні компетентності, визначені Державним стандартом базової середньої освіти.

РН5. *Знає* методики і технології моделювання змісту освіти залежно від навчальних цілей; технології навчання, спрямовані на розвиток комунікативних навичок здобувачів освіти.

РН6. *Знає* сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності; *взаємодіє* з учасниками освітнього процесу для створення спільного обміну досвідом використання цифрових технологій; *використовує* для організації навчання здобувачів освіти захищені цифрові ресурси.

РН7. *Знає* відповідні форми, методи й засоби навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти різних вікових груп засобами освітньої галузі (навчального предмета/інтегрованого курсу); *знає* особливості технологій і методик особистісно зорієнтованого компетентнісного й інтегрованого навчання здобувачів освіти; способи організації дослідницької роботи здобувачів освіти; *аналізує* динаміку особистісного розвитку здобувачів освіти; *визначає* ефективні шляхи їхньої мотивації до саморозвитку.

РН8. *Знає про* інструменти забезпечення інклюзивного навчання в освітньому процесі; *знає*, як забезпечити педагогічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами.

РН13. *Усвідомлює* цілі, мотиви власної педагогічної діяльності, *стійко прагне* до набуття та вдосконалення професійних компетентностей; *визначає* потреби і планує власний професійний розвиток, *взаємодіє* з колегами в професійних спільнотах з питань професійного розвитку, *пояснює* необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.

РН14. *Демонструє* знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовує необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній і громадській діяльності та ухвалення рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

Програмні результати навчання:

ПРН2. *Знає та аналізує* сучасні наукові дослідження з проблем української і світової історії, громадянської освіти та *імплементує* знання в навчальну і практичну діяльність.

ПРН4. *Демонструє* інтегроване мислення, *пояснює* цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.

ПРН5. *Використовує* краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, *розуміє й популяризує* історико-культурну спадщину України та світу.

ПРН6. *Працює* з джерелами інформації, інтегрує їх у зміст навчання історії та громадянської освіти, *представляє та обговорює* відображені в них факти, явища, події, процеси; *визначає* власну позицію щодо дискусійних питань.

ПРН7. *Знає* зміст освітніх програм із навчальних предметів історії та громадянської освіти, *проектую та здійснює* освітній процес, *обирає* оптимальні компетентнісно орієнтовані

методики навчання, *уміє* оцінювати та відслідковувати динаміку особистісного розвитку здобувачів освіти.

ПРН8. *Володіє* методиками формування ключових і предметних компетентностей при вивченні здобувачами освіти навчальних предметів громадянської та історичної освітньої галузі.

ПРН10. *Розуміє* основи громадянської освіти, її ціннісні засади, орієнтується в системі правових норм України та міжнародного права, аналізує взаємозв'язок між правовими, соціальними, політичними та етичними процесами в демократичному суспільстві.

IV. ЕТАПИ ПРАКТИКИ

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість
1. Підготовчий	Організаційна підготовка (призначення керівників практики, обрання бази практики; ознайомлення із вимогами до проходження практики, системою оцінювання, проведення конференції здобувачів освіти-практикантів.
2. Ознайомлювальний	Ознайомлення здобувачів освіти зі Статутом, правилами внутрішнього розпорядку ЗЗСО, кабінетами історії та громадянської освіти, їхнім обладнанням, методичним кабінетом, бібліотекою; вивчення досвіду професійної діяльності об'єднання методичної спільноти вчителів навчальних предметів історико-громадянсько-ознавчого циклу; функціями та обов'язками класного керівника; складання навчального поурочного плану та індивідуального плану роботи зі здобувачами освіти класу відповідно до плану роботи класного керівника; проведення поточної організаційно-педагогічної роботи (контроль за відвідуванням уроків, організація чергувань тощо); підготовка до проведення уроків та позаурочних заходів. Тривалість 1 тиждень.
3. Основний	<p>Регулярне відвідування уроків і позакласних заходів, які проводяться здобувачами освіти; участь в їхньому обговоренні. Дослідження досягнень колективу здобувачів освіти, їхніх інтересів, взаємовідносин, спостерігаючи за освітнім процесом; вивчення документації класного керівника, бесіди зі здобувачами освіти, спостереження за їхньою поведінкою; бесіди з класним керівником; вчителями, які працюють в даному класі, батьками; складання психолого-педагогічної характеристики класу.</p> <p>Навчально-методична робота: спостереження за освітнім процесом та відвідування уроків вчителів історії, громадянської освіти з метою вивчення форм і методів формування у здобувачів освіти ЗЗСО ключових компетентностей, умінь, виявлення міжпредметних зв'язків і можливостей їхнього використання на уроках історії та громадянської освіти; відвідування позаурочних заходів з навчальних предметів; підготовка та складання планів-конспектів уроків із застосуванням різних методів активізації навчальної діяльності здобувачів освіти; проведення уроків; аналіз проведених уроків методистом, вчителем, здобувачами вищої освіти, психолого-педагогічний аналіз проведених уроків, самоаналіз;</p>

	<p>організація індивідуальної роботи зі здобувачами освіти в позаурочний час (за потреби), перевірка зошитів, контрольних робіт; ознайомлення з проведенням факультативів, гуртків з історії та громадянської освіти, участь в їхній роботі; виготовлення дидактичних матеріалів, оформлення кабінету; ознайомлення з методичною роботою учителя історії та громадянської освіти. Проведення залікових уроків та позаурочних заходів.</p> <p>Тривалість 4 тижнів.</p>
4. Підсумковий	<p>Оформлення документації. Звіт про проходження практики.</p> <p>Тривалість 1 тиждень.</p>

V. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ.

На початку практики здобувач освіти отримує індивідуальні завдання* за консультацією із керівником педагогічної практики:

1. Підготувати розгорнуті конспекти уроку історії та уроку громадянської освіти (10–11 класи) з необхідним дидактичним матеріалом (тести, презентація, карти, схеми, ментальні карти, практичні задачі тощо). Конспект складається за темами проведених здобувачем вищої освіти уроків, оформляється за вимогами до оформлення подібних робіт, затверджується вчителем історії та громадянської освіти бази практики.

2. Підготувати сценарій позаурочного заходу (класний час, диспут, екскурсія тощо), проведеного на базі практик за вибором практиканта або за планом роботи класного керівника. Сценарій позаурочного заходу оформляється за вимогами до оформлення подібних робіт, затверджується класним керівником бази практики.

3. Підготувати психолого-педагогічну характеристику на здобувачів освіти класу. Характеристика готується протягом практики здобувачем вищої освіти в результаті психолого-педагогічного спостереження. Оформляється за вимогами до оформлення подібних робіт, затверджується класним керівником бази практики (зразок нижче)..

VI. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
<p>1. Теоретична підготовка:</p> <ul style="list-style-type: none"> – вільне володіння матеріалом теми, оперування поняттями і термінами під час уроку; – володіння матеріалом під час позакласних занять; – застосування методів та методик, засобів навчання історії та громадянської освіти. 	20
<p>2. Психолого-педагогічна підготовка:</p> <ul style="list-style-type: none"> – педагогічний такт; комунікабельність; емпатійність; неконфліктність тощо. 	10
<p>3. Особистісні характеристики:</p> <ul style="list-style-type: none"> – дисциплінованість під час проходження практики; – ініціативність; – самостійність; 	10

– професійна спрямованість; – інноваційність тощо.	
4. Оцінювання процесу проходження практики: – проведення уроків з громадянської освіти та історії; – проведення позаурочного заходу з громадянської освіти; – індивідуальна робота зі здобувачами освіти; психолого-педагогічні спостереження; – підготовка методичних матеріалів.	40
5. Оцінювання звітної документації: – план-конспект уроків з громадянської освіти та історії; – сценарій позаурочного заходу; – психолого-педагогічна характеристика класу; – оформлення щоденника практиканта; – допоміжні матеріали.	10
7. Захист практики.	10
Всього	100

Політика оцінювання.

Політика викладача щодо здобувача освіти (щодо відвідування практики).
Проходження педагогічної здобувачем освіти є обов'язковим, пропуски занять без поважної причини на базі практик не допускаються. З метою оцінювання результатів практики обов'язковим є запрошення керівника практики на заліковий урок, позаурочний захід та повідомлення про нього заздалегідь (час, дата і місце проведення).

Політика щодо академічної доброчесності. Обов'язково потрібно дотримуватися засад академічної доброчесності. Жодні форми порушення академічної доброчесності (недбайливе цитування, присвоєння чужих ідей чи робіт, плагіат, псевдоавторство, неповажне ставлення до учасників освітнього процесу тощо) недопустимі. У разі таких дій – адекватна реакція відповідно до Кодексу академічної доброчесності.

Процес вивчення освітнього компонента здійснюється за умов дотримання здобувачами освіти та викладачем Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки від 30.10.2020 р. (URL: https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti).

Політика щодо дедлайнів та перекладання. Оформлення документації здійснюється протягом останнього тижня практики і подається керівнику практики у триденний термін після закінчення практики для підсумкового оцінювання. Здобувач вищої освіти має право на перекладання заліку відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (2025 р.) (URL: <https://surl.lt/hyfhbj>).

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
для екзамену	для заліку	
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	

75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

VII. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку (захист звітних матеріалів) у 8 семестрі.

VIII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Всесвітня історія. 10–11 класи. Історія України. 10–11 класи. Навчальні програми для закладів загальної середньої освіти. Київ: HREC PRESS, 2022. 260 с. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navch.progr.2022.WH.HU.6-11.pdf>.
2. Громадянська освіта. Навчальна програма інтегрованого курсу. 10 клас. Рівень стандарту. https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58875/#google_vignette
3. Державний стандарт базової середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 898 від 30 вересня 2020 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-п#Text>.
4. Державний стандарт профільної середньої освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 851 від 25.07.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>
5. Наказ Міністерства освіти і науки України №1072 «Про затвердження концептуальних засад реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти» від 30.07.2024 р. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptualnykh-zasad-reformuvannia-istorychnoi-osvity-v-systemi-zahalnoi-serednoi-osvity>.
6. Наказ Міністерства освіти і науки України №1225 від 29.08.2024 р. «Про затвердження професійного стандарту “Вчитель закладу загальної середньої освіти”». URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>.

XI. ДОДАТКОВІ ВКАЗІВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Обов'язки здобувача освіти. В закладі загальної середньої освіти практиканту-здобувачу вищої освіти необхідно дотримуватись правил внутрішнього розпорядку, правил техніки безпеки, виконувати вказівки і завдання вчителя та класного керівника, уважно і з повагою ставитися до здобувачів освіти, враховувати їх вікові особливості та індивідуальні характеристики. Обов'язковим впродовж практики є відвідування (за дозволом вчителя) уроків та позаурочних заходів, класних батьківських зборів тощо, а також уроків колег-практикантів.

Вимоги щодо оформлення звітної документації. Звітна документація оформлюється на останньому тижні проходження практики (Times New Roman, 14 кегль, міжрядковий інтервал 1,15). Документація завіряється класним керівником та вчителем історії та громадянської освіти і повинна бути подана керівнику від університету не пізніше трьох днів після завершення практики. Вона включає:

- план-конспект уроків з громадянської освіти та історії (зразок нижче) – завіряється вчителем;
- сценарій позаурочного заходу – завіряється класним керівником та вчителем;
- психолого-педагогічна характеристика класу (зразок нижче) – завіряється класним керівником;
- оформлення щоденника практиканта – завіряється дирекцією школи та вчителем історії і громадянської освіти;
- допоміжні методичні матеріали до уроку.

Характеристика 8 класу ____ЗЗСО____

1. Загальні відомості про клас

8-й клас складається з ____ здобувачів освіти, серед яких ____ хлопців і ____ дівчат. Класний керівник — ____ (ім'я, по батькові вчителя). Досягнення більшості здобувачів освіти відповідає середньому і достатньому рівню, але окремі здобувачі демонструють високі академічні досягнення (вказати залежно від ситуації). Основна частина здобувачів є активними учасниками шкільного життя, проявляють інтерес до навчання та позакласної діяльності.

2. Академічні досягнення та Інтелектуальний розвиток

Здобувачів освіти класу демонструють наступний рівень успішності:

- **Високий рівень** (____%): здобувачі освіти, які систематично виконують домашні завдання, активно працюють на уроках, беруть участь в олімпіадах та конкурсах.
- **Достатній рівень** (____%): здобувачі освіти, які демонструють стабільні результати, але потребують додаткової мотивації та контролю.
- **Середній рівень** (____%): здобувачі освіти, які часом мають труднощі з виконанням навчальних завдань і вимагають індивідуального підходу.
- **Початковий рівень** (____%): здобувачі освіти, які потребують додаткової підтримки з боку вчителів і батьків.

Здобувачі освіти мають ґрунтовні знання з більшості дисциплін, демонструють вміння аналітично мислити, вирішувати складні задачі, оперувати великим обсягом інформації. Вони активно беруть участь під час уроків, задають питання та прагнуть до нових знань, активно розвивають свої навички самостійного навчання та дослідження.

Найкращі результати здобувачі освіти демонструють з таких предметів: ____ . Водночас певні труднощі спостерігаються у вивченні ____ (вказати проблемні предмети).

Деякі здобувачі потребують додаткової допомоги з _____, тому важливо зосередитися на підтримці їхнього розвитку у цьому напрямку.

3. Соціально-психологічний клімат у класі

Клас характеризується ____ (дружною, доброзичливою, або описати ситуацію) атмосферою. Здобувачі освіти здебільшого підтримують один одного, проявляють взаємоповагу, показують високу емоційну стабільність та вміння працювати в колективі. У класі є ____ (вказати, якщо є лідери чи ініціативні групи), які організують більшість заходів. Емоційне спілкування між здобувачами сприяє дружній атмосфері в класі.

Однак є випадки ____ (можливі конфлікти, ізолюваність окремих здобувачів освіти, суперечки), які вирішуються за допомогою класного керівника та шкільного психолога.

Це період, коли підлітки часто стикаються зі складнощами емоційного характеру. Важливо, щоб здобувачі освіти вчилися справлятися зі своїми емоціями, розуміти себе та інших, розвивати емпатію та співчуття.

4. Позакласна діяльність

Здобувачі освіти активно беруть участь у шкільних заходах, таких як:

- Конкурси (наприклад, ____).

- Літературні вечори, спортивні змагання, екологічні акції.
- Відвідування музеїв, театрів, екскурсії.

Особливо варто відзначити ___ (здобувача/здобувачів освіти), які є ініціаторами та активними учасниками більшості позакласних заходів.

5. Рівень дисципліни та соціальний розвиток

Здобувачі активно співпрацюють, розвивають соціальні навички, такі як взаємоповага та співпраця.

У класі здебільшого дотримуються правил поведінки. Проте часом виникають труднощі з дисципліною у таких здобувачів освіти: ___ (якщо є конкретні приклади, вказати). Здобувачі швидко реагують на зауваження та готові виправляти свої помилки.

Діти активно взаємодіють із однолітками та дорослими, формуючи важливі соціальні навички. Вони вчаться працювати в команді, вирішувати конфлікти, знаходити компроміси та розвивати лідерські якості.

Соціальна взаємодія з учителями і однокласниками сприяє формуванню відповідальних громадянських якостей.

6. Індивідуальні особливості здобувачів освіти

У цьому віці підлітки продовжують фізично розвиватися. Важливо приділяти увагу здоровому способу життя, заняттям спортом та правильному харчуванню.

У класі є здобувачі з яскраво вираженими інтересами та здібностями:

- **Творчість:** Деякі здобувачі освіти активно проявляють свою творчість у різних галузях - мистецтві, музиці, літературі, науці тощо. Важливо підтримувати їхні творчі ініціативи та сприяти їхньому розвитку. ___ (прізвище і галузь (малювання, музика, літературні твори тощо)).

- **Науково-дослідницька діяльність:** ___ (прізвища) участь в (олімпіадах, конкурсах та виставках), що сприяє розвитку їх творчого потенціалу.

- **Спорт:** Більшість здобувачів освіти активно займаються спортом та підтримують здоровий спосіб життя. Вони беруть участь у спортивних змаганнях та шкільних заходах, демонструючи хорошу фізичну підготовку: ___ (вказати прізвища і досягнення у спортивних змаганнях).

Також є здобувачі освіти, які потребують додаткової уваги через ___ (особливості поведінки, труднощі у навчанні, інші фактори).

7. Робота з батьками

Батьки здобувачів освіти класу здебільшого активно співпрацюють з учителями, відвідують батьківські збори, цікавляться успіхами дітей. Проте є окремі сім'ї, які потребують додаткового залучення до процесу виховання через ___ (вказати причини, якщо є).

8. Висновки та рекомендації

Цей клас демонструє позитивний потенціал у всіх аспектах розвитку, і з належною підтримкою та мотивацією вони зможуть досягти ще більших успіхів у майбутньому.

Клас має потенціал для досягнення високих результатів за умов подальшої спільної роботи вчителів, здобувачів освіти і батьків. Для покращення успішності та соціального клімату рекомендується:

- Застосовувати індивідуальний підхід до здобувачі із початковим рівнем знань.
- Залучати здобувачів освіти до проєктної та командної роботи.

- Організувати додаткові зустрічі з психологом для формування позитивного клімату.
- Продовжувати співпрацю з батьками для підтримки розвитку дітей.

Здобувач вищої освіти _____ (ПІБ)

Класний керівник _____ (ПІБ)

Керівник практики від факультету
історії, політології та
національної безпеки _____ (ПІБ)

Дата

Тема уроку: Внутрішньополітична ситуація в УРСР у першій половині 1950-х рр. XX з'їзд КПРС. Десталінізація. Реабілітація.

Мета: ознайомити з подіями, що відбувалися в Україні в період десталінізації; на основі різних джерел інформації характеризувати внутрішньополітичне становище України на початку 50-х років XX ст.; розвивати вміння аналізувати та узагальнювати навчальний матеріал, виховувати в учнів повагу до прав і свобод людини, почуття власної гідності.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Обладнання: мультимедійна дошка, ноутбук, підручник, роздатковий матеріал, карта.

Основні терміни: відлига, лібералізація, десталінізація, реабілітація, ГУЛАГ.

Очікувані результати

Після цього уроку здобувачі освіти зможуть:

- визначати роль історичної особи в історії;
- Характеризувати внутрішньополітичне становище України на початку 1950-х років

XX ст..

- Називати та пояснювати основні наслідки XX з'їзду КПРС.
- Визначати роль таких історичних осіб, як Й. Сталін, Л. Берія та М. Хрущов у боротьбі за владу.
- Пояснювати зміст термінів: «відлига», «десталінізація», «реабілітація».
- Аналізувати етапи та складові реабілітації жертв сталінських репресій.
- Наводити приклади повстань в'язнів ГУЛАГу та їхні наслідки.
- Працювати з різними історичними джерелами (підручник, документ, плакат, карта).
- Визначати міжнародне становище та зовнішньополітичну діяльність УРСР

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент уроку (2 хв).

Привітання, перевірка готовності здобувачів освіти.

II. Актуалізація опорних знань здобувачів освіти (5 хв.).

Учитель: Діти, ми продовжуємо вивчати Пригадайте, що ми вивчали на минулих уроках, щоб краще зрозуміти контекст подій після смерті Сталіна. **(Відповіді здобувачів).**

Запитання для бесіди:

1. Які прояви тоталітаризму існували в СРСР за Сталіна?
2. Як війна вплинула на суспільство УРСР?
3. Які події пов'язані з останніми роками життя Сталіна (1950–1953 рр.)?

III. Мотивація навчальної діяльності здобувачів освіти (3 хв).

Учитель. Сьогодні ми продовжуємо вивчати історію України післявоєнного періоду.

Учитель показує слайд із написом:

«Десталінізація – важлива сторінка історії України XX століття».

Проблемне запитання:

«Чому десталінізації як явище було одним з поворотних пунктів в історії України?»

(Відбувається обговорення).

Початок заповнення таблиці «Знаю – Хочу дізнатися – Дізнався» (перші дві колонки).

(оголошення теми уроку та очікуваних результатів)

Тож тема нашого сьогоднішнього уроку **«Внутрішньополітична ситуація в УРСР у першій половині 1950-х рр. XX з'їзд КПРС. Десталінізація. Реабілітація».**

IV. Сприймання і усвідомлення здобувачами освіти фактичного матеріалу (22 хв.)

План

1. Внутрішньополітична ситуація в УРСР першої половини 1950-х рр..
2. Смерть Сталіна (1953) та боротьба за владу.
3. XX з'їзд КПРС (лютий 1956 р.).
4. Десталінізація: зміст та напрями.
5. Реабілітація жертв сталінських репресій.

Учитель. У перші роки після війни радянська влада відновила всі ключові риси тоталітарної системи. Політичне життя в УРСР повністю контролювалося ЦК КПРС і союзними органами держбезпеки, що визначали кадрову, культурну й економічну політику. Ідеологічний тиск на суспільство посилювався: кампанії «ждановщини» спрямовувалися на «виявлення» ідеологічно небезпечних тем у літературі, науці та мистецтві. Українська інтелігенція зазнавала тиску за будь-які прояви самостійного мислення або національної ідентичності.

Одночасно влада продовжувала практику **масових репресій**. Усе суспільство перебувало під тінню страху: «справа лікарів», боротьба з «космополітизмом», арешти науковців, учителів, письменників ставали частиною нової хвилі політичного терору. Табори ГУЛАГу залишалися величезною системою примусової праці, де утримували сотні тисяч ув'язнених, багато з яких були українцями. Радянські спецслужби активно боролися проти будь-яких проявів інакодумства, а правозахисний рух ще не існував.

Особливо жорсткою була політика в Західній Україні, де комуністична влада знищувала залишки збройного опору УПА, проводила масові депортації сімей повстанців і «ненадійних елементів», прискорювала колективізацію. Було остаточно ліквідовано греко-католицьку церкву, а її священиків ув'язнено або переслідувано. Таким чином, на початку 1950-х рр. УРСР залишалася регіоном із жорстким політичним контролем

Вчитель: Давайте пригадаємо, що означають поняття «ненадійний елемент», «колективізація», «космополітизм»?

(Відповіді здобувачів).

Учитель: То які головні зміни в суспільно-політичному житті України ми можемо побачити у період після смерті? Щоб дати відповідь на це запитання, прошу попрацювати у парах та ознайомитися з пунктами 1 та 2 параграфа 11.

(Здобувачі освіти опрацьовують зміст пунктів 1 та 2 параграфа 11; пояснюють зміст змін; учитель тислом записує зміст реформ на діаграмі Ішикави, а здобувачі занотовують у зошит).

Після смерті Сталіна в **березні 1953 р.** у вищому керівництві СРСР розпочалася внутрішня боротьба за лідерство. Тимчасовий «тріумвірат» Берія — Маленков — Хрущов намагався зберегти контроль над владною вертикаллю, але вже влітку 1953 р. Лаврентія Берію арештували та розстріляли, звинувативши в «антипартійній діяльності». Його усунення символізувало кінець найбільш репресивної частини сталінського апарату.

Після цього у внутрішній політиці почалися перші обережні зміни. Було оголошено **амністію значній частині в'язнів ГУЛАГу**, переглядалися окремі кримінальні та політичні справи. Деякі елементи надмірно централізованого управління було послаблено, а діяльність органів держбезпеки поставлено під контроль партії. Хоч ці зміни ще не становили десталінізації, вони створили передумови для майбутніх реформ.

XX з'їзд КПРС, що відбувся в лютому 1956 р., став переломним моментом у політичній історії СРСР. Уперше після багатьох років повної заборони критики партійне керівництво відкрило питання про злочини сталінського режиму. Публічні рішення з'їзду були досить поміркованими, але вже вони вказували на прагнення реформувати політичну систему й послабити авторитарний контроль.

Найбільшою сенсацією стала «закрита доповідь» Микити Хрущова «Про культ особи Сталіна та його наслідки», виголошена на закритому засіданні делегатів. У промові Сталін звинувачувався у створенні культу особи, порушенні «соціалістичної законності», масових репресіях проти партійних діячів, військових, науковців і звичайних громадян. Вперше на офіційному рівні визнавалися факти катувань, фальсифікацій справ та незаконних страт.

Усередині партії XX з'їзд спричинив активізацію реформаторських настроїв та зміцнив позиції Хрущова як лідера, здатного здійснити зміни. Водночас у керівництві залишалися діячі, які виступали проти різкої критики Сталіна, що згодом стане причиною політичних конфліктів. Попри це, XX з'їзд започаткував процес офіційного розвінчання сталінізму й відкрив нову епоху — період десталінізації

Учитель. Які наслідки мало виголошення промови М. Хрущова? Ознайомтеся з текстом підручника на с. 55 (п. 4, абзац 2-3) та висловіть власні міркування.

- **Метод «ПРЕС»** (Позиція, Обґрунтування, Приклад, Висновок).

(Відповіді здобувачів освіти).

Учитель: Десталінізація — це політика часткового подолання сталінського спадку та зменшення рівня політичних репресій. Першими кроками стала ліквідація системи ГУЛАГу: численні табори були реорганізовані або закриті, тисячі ув'язнених звільнено. Органи держбезпеки втратили частину своїх повноважень, а практика масових арештів почала зменшуватися. Важливим напрямом було також посилення ролі закону, що мало на меті обмежити свавілля каральних структур.

У культурному житті десталінізація проявилася у знятті найсуворіших ідеологічних обмежень, що отримало назву «хрущовської відлиги». У літературі, кіно та мистецтві з'явилися нові теми — доля людини, правда про війну, моральний вибір. Дозволили діяльність окремих творчих об'єднань, зменшили втручання цензури.

Десталінізація мала значення і в політичній сфері. Хоч тоталітарний режим не був зруйнований, відбулася певна децентралізація, яка дозволила республіканським органам влади проявляти більшу ініціативу. У господарській сфері Хрущов ініціював створення **раднаргоспів** — економічних рад, що мали наблизити управління до регіонів. Хоч ці реформи були суперечливими, вони демонстрували спробу відійти від сталінської системи.

Разом з тим десталінізація була обмеженою та суперечливою. Вона не скасовувала однопартійної системи й політичної **монополії КПРС**. Частину злочинів сталінізму не визнавали офіційно, а проблеми національних рухів (зокрема українського) залишалися табуованими. Тому десталінізація не привела до справжньої демократизації, але вона суттєво зменшила рівень репресій та відкрила шлях до формування нових суспільних настроїв.

Реставратор.

Учитель: Давайте внесемо пропущені слова у речення.

- Десталінізація — це політика часткового подолання сталінського спадку та зменшення рівня _____ (політичних репресій).
- Першими кроками стало ліквідування системи _____, унаслідок чого багато таборів були закриті, а тисячі ув'язнених — _____. (ГУЛАГ, звільнено).

- Органи держбезпеки втратили частину своїх _____, а практика масових _____ почала зменшуватися (**повноважень, аршентів**).
- У культурному житті десталінізація проявилася у знятті найсуворіших _____ обмежень, що отримало назву «_____». (**ідеологічних, «хрущовської відлиги»**).
- У літературі та мистецтві з'явилися нові теми — доля людини, правда про _____, моральний _____. (**війну, вибір**).
- У політичній сфері розпочався процес часткової _____, що надавала більше можливостей республіканським органам влади. (**децентралізації**).
- У господарському житті Хрущов ініціював створення _____ — економічних рад, які мали наблизити управління до _____. (**раднаргоспів, регіонів**).
- Попри зміни, десталінізація не скасовувала _____ системи та монополії _____. (**однопартійної**).
- Частину злочинів сталінізму так і не було _____, а питання національних _____ залишалися табуйованими. (**визнано, рухів**).

Після XX з'їзду КПРС розпочався процес масової реабілітації жертв сталінських репресій. Тисячі людей, засуджених у 1930–1940-х рр. за політичними статтями, були посмертно або за життя визнані невинними. Відкривалися архівні справи, переглядалися вирoki, багато родин отримували офіційні повідомлення про помилки органів НКВС. Для суспільства це стало символом повернення історичної справедливості.

У культурному середовищі реабілітація мала величезний вплив. Було відновлено добре ім'я багатьох письменників, науковців, митців, які стали жертвами сталінських чисток. В Україні повернули репутацію М. Кулішу, Л. Курбасу, Г. Косинці, офіційно переглянуто справи багатьох науковців і військових. Це сприяло поступовому відродженню української культури та підживлювало нові творчі процеси періоду «відлиги».

Проте процес реабілітації був вибіркоким і неповним. Значна частина покарань щодо учасників ОУН і УПА не була скасована, а питання про депортовані народи СРСР вирішувалося лише частково.

V. Систематизація і закріплення вивченого на уроці матеріалу (7 хв.).

Хронологічна схема.

Учитель: Сформуємо хронологічну схему цієї теми.

1950–1952 рр.

- Посилення ідеологічного контролю («ждановщина»).
- Переслідування інтелігенції, кампанія проти «українського буржуазного націоналізму».
- Продовження боротьби з УПА, депортації населення Західної України.
- Масові репресії, робота системи ГУЛАГу.

1953 рік

5 березня 1953 — смерть Й. Сталіна.

- Початок внутрішньої боротьби за владу.
- Амністія значної частини ув'язнених ГУЛАГу.
- Перші послаблення у діяльності безпекових органів.

1954–1955 рр.

- Поступове згортання масових політичних переслідувань.
- Перегляд окремих кримінальних і політичних справ.
- Початок дискусій про «оновлення соціалізму» в партійних колах.
- Перші прояви «відлиги» у культурі.

1956 рік

14–25 лютого 1956 — XX з'їзд КПРС.

- Офіційна критика культу особи Сталіна.

25 лютого 1956 — «закрита доповідь» Хрущова «Про культ особи та його наслідки».

- Визнання масових репресій, злочинів НКВС, фальсифікацій справ.
- Поштовх до масової реабілітації.

1956 р. — початок масової реабілітації в СРСР і УРСР.

1957–1961 рр.

- Демонтаж пам'ятників Сталіну; перейменування міст, площ, установ.
- Створення раднаргоспів – спроба децентралізації управління (1957).
- Реорганізація ГУЛАГу та ліквідація спецтаборів (1958).
- Активна фаза «хрущовської відлиги» у культурі: нові літературні й мистецькі течії.
- 1961 р. — рішення XXII з'їзду КПРС про перепоховання Сталіна з мавзолею та офіційне засудження «сталінщини».

Порівняння: «Сталінська політика» vs «Хрущовські зміни».

Учитель: Порівняймо політику Й. Сталіна та М. Хрущова за рубриками «Суспільна сфера», «Соціальна політика», «Економічна політика», «Культура та релігія». (*Відповіді здобувачів*).

VI Підсумок уроку та рефлексія (4 хв.)

Приєм «ЗХД».

Разом зі здобувачами освіти вчитель заповнює третю колонку в таблиці «Знаємо – Хочемо дізнатися – Дізналися».

Учитель: Отже, після смерті Й. Сталіна до влади прийшов М. Хрущов. Це була неоднозначна особистість, що ініціювала проведення лібералізація в усіх сферах життя. Одним з найяскравіших її проявів стала десталінізація, що започаткувала нову епоху в історії України, зокрема переосмислення ролі особистості диктатора. Реформи торкнулися також соціально-економічного та культурного життя, проте вони не були незворотніми та не призвели до кардинальної зміни ролі комуністичної партії в державі.

VII. Домашнє завдання (2 хв.)

1. Опрацювати § 11 підручника.

Творче (за вибором):

1. Написати міні-есе: «Чому XX з'їзд КПРС став подією, що змінила радянське суспільство?»
2. Підготувати презентацію про одного з діячів, реабілітованих у 1950-х рр.

Здобувач вищої освіти _____ (ПІБ)

Вчитель історії _____ (ПІБ)

Керівник практики від факультету історії, політології та національної безпеки _____ (ПІБ)

Дата

Зразок плану-конспекту уроку з громадянської освіти

Тема уроку: Чому для людини важливо відчувати приналежність до нації, народу.

Мета: дати уявлення про складові ідентичності; навчити розрізняти ознаки національної та громадянської належності; формувати вміння працювати з інформацією, аргументувати думки; виховувати почуття патріотизму, відповідальності, громадянської гідності.

Тип уроку: практичне заняття

Основні терміни: ідентичність, цінності, культура, політична нація.

Очікувані результати:

Після цього уроку учні зможуть:

- формулювати власну позицію щодо української ідентичності;
- усвідомлювати значення ідентичності;
- застосовувати набуті знання для створення власних текстів.

ХІД УРОКУ

1. Організаційний момент (2 хв).

- Привітання.
- Перевірка готовності учнів до заняття.

2. Мотивація (5 хв).

- Вчитель ставить проблемний питання:
«Чи можна відчувати собі українцем, якщо ти народився й живеш за кордоном?»
- Коротке обговорення у форматі «мозковий штурм».

3. Актуалізація знань (5 хв).

- Пригадування понять: *ідентичність, культура, соціальні норми, політична нація*.
- Учні наводять приклади з життя.

4. Практична частина (25 хв).

➤ Завдання 1. «Українська ідентичність».

- Учні працюють з таблицею: визначають, які ознаки вважають важливими, а які – другорядними.
- Обговорення у парах → загальний висновок у класі.

➤ Завдання 2. «Квітка Цісик».

- Перегляд фрагмента відео з виступом співачки.
- Чому, на вашу думку, вона співала українські пісні, живучи в США?
- Висновок: ідентичність зберігається незалежно від місця проживання.

➤ Завдання 3. «Есе».

- Вчитель нагадує алгоритм написання: назва, актуальність, теза, суть, позиція, висновок.
- Учні пишуть коротке Есе (10-15 хв).

5. Рефлексія (5 хв).

- Управа «Одне речення»: кожен завершує фразу «Сьогодні я зрозумів(ла), що...».
- Вчитель підкреслює важливість єдності нації та активної громадянської позиції.

6. Домашнє завдання.

- Завершити есе (якщо не встигли).
- Підготувати приклади з життя або медіа, які ілюструють значення ідентичності (сімейні історії, біографії відомих українців тощо).

Додатки

	Важливо	Неважливо
Народитися в Україні		
Мати батьків – етнічних українців або хоча б одного з них		
Розмовляти українською мовою		
Бути християнином/християнкою		
Дотримуватися українських традицій		
Поважати українську культуру		
Знати історію України та вміти її аналізувати		
Мати українське громадянство		
Відзначати державні свята		
Брати участь у виборах		
Не порушувати соціальних норм і законів		
Захищати свою країну		
Бути громадсько активною особистістю (волонтерство, ініціативи у місцевій громаді, благодійництво тощо)		

Ключові поняття для есе:

- Ідентифікація;
- Соціальна ідентичність;
- Культура;
- Соціальні норми;
- Політична нація;
- Сім'я;
- Молодіжна субкультура;
- Результат самореалізація;
- Цінності;
- Громадянська гідність;
- Гідність.

Здобувач вищої освіти _____ (ПІБ)

Вчитель історії _____ (ПІБ)

Керівник практики від факультету історії, політології та національної безпеки _____ (ПІБ)

Дата

Зразок оформлення позакласного заходу

Перша сторінка.

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки

План-конспект (сценарій)
позакласного заходу на тему (вказати назву теми)
проведеного в _____ класі ЗЗСО (місце знаходження ЗЗСО)
здобувачем вищої освіти-практикантом

(прізвище, ім'я здобувача вищої освіти)

Керівник практики від факультету історії,
політології та національної безпеки

Луцьк – 2025.

Друга сторінка

Мета позакласного заходу.

Форма проведення.

Засоби проведення (наочні посібники, інформаційні технології, тощо)

Використані джерела.

Далі потрібно описати хід позакласного заходу.

Практикант _____ (ПІБ)

Класний керівник _____ (ПІБ)

Керівник практики від факультету
історії, політології та
національної безпеки _____ (ПІБ)

Дата

Пам'ятка

здобувачу вищої освіти-практиканту щодо підготовки і проведення позакласного заходу

З метою підготовки й організації виховного заходу здобувач вищої освіти-практикант **повинен:**

- ознайомитися з програмою позакласної роботи у класі, де виконує функції класного керівника;
- виявити рівень розвитку здобувачів освіти цього класу, рівень сформованості учнівського класу як колективу;
- вивчити інтереси здобувачів освіти класу, пов'язані з організацією дозвілля у позаурочний час;
- залучити здобувачів освіти до вибору й організації майбутнього заходу;
- узгодити вибір здобувачів освіти майбутнього заходу з програмою позаурочної роботи класного керівника;
- регулювати хід процесу, дотримуватися запланованої структури, визначеного регламенту;
- виявляти педагогічний такт, уникати примусу, емоційного тиску на здобувачів освіти класу;
- обговорити хід, результати заходу, враження та бажання здобувачів освіти, висловити власні судження.

Алгоритм організації виховного заходу

1. Вибір і планування:

- стимулювання здобувачів освіти до організації цікавого й доцільного заходу;
- збирання ідей, пропозицій учнів щодо змісту, форми заходу;
- колективне обговорення висловлених ідей, суджень здобувачів освіти, внесення коректив; • визначення мети заходу і очікуваних результатів;
- визначення обов'язків здобувачів освіти, розподіл доручень, ролей.

2. Підготовка:

- ознайомлення з необхідною літературою, пошук і вибір матеріалу для сценарію;
- визначення етапів заходу, підготовка сценарію;
- підготовка різноманітних засобів (аудіовізуальних і технічних, декорацій та атрибутів для інтер'єру, одягу учасників, роздаткового матеріалу, нагород тощо).

3. Організація:

початок:

- визначення правил поведінки учасників, погодження необхідного часу;
- коротке повідомлення про хід заходу; організація процесу;
- забезпечення логічного переходу від попереднього етапу до наступного; • дотримання сценарію й регламенту (імпровізація можлива, якщо виправдана й відповідає формі заходу);

• підтримка позитивної атмосфери спілкування учасників, їхнього емоційного піднесення;

• акцентування на цінності кожного учасника, доброзичливе ставлення до всіх учнів.

закінчення:

- підведення підсумків;
- загальна оцінка результатів відповідно до запланованої мети;
- обговорення вражень здобувачів освіти від проведеного заходу.